

Rapportage

Analyse uitgifte PAS-ontwikkelingsruimte 2017-2018

Provincie Noord-Brabant

RAPPORTAGE

Analyse uitgifte PAS-ontwikkelingsruimte 2017-2018

Provincie Noord-Brabant

Dit rapport gaat in op de uitgifte van de vrije ontwikkelingsruimte uit het Programma

Aanpak Stikstof (PAS) in relatie tot de beleidsregel PAS Noord-Brabant

in de periode tussen 1 juli 2017 en 1 juli 2018.

Projectnummer : P184523

Opdrachtgever : Provincie Noord-Brabant

Opstellers : Henk Ullenbroeck en Koen Albers

Status : Definitief

Datum : 21 februari 2019

Pouderoyen Compagnons vormgeving van stad en land is een handelsnaam van Pouderoyen BV

St. Stevenskerkhof 2
6511 VZ NIJMEGEN
tel: 024-3224579
fax: 024-3241240
e-mail: info@pouderoyen.nl
www.pouderoyen.nl

IBAN NL29 RABO 0154 8198 75
KVK 14 06 66 14
BTW NL 8104.81.996 B01

INHOUD

BLZ

1. SAMENVATTING	4
2. INLEIDING.....	8
3. DE BELEIDSREGEL PAS	10
3.1. Ontwikkelingsruimte PAS	10
3.2. Regels over het toekennen van vrije ontwikkelingsruimte.....	12
3.2.1. Gezamenlijke regels	12
3.2.2. 16% jaarruimte regel.....	14
3.2.3. Extra bescherming gevoelige habitats.....	15
3.3. Wijzigingen in het PAS	16
3.4. Afbakening van dit onderzoek	17
4. TOEGEKENDE VRIJE ONTWIKKELINGSRUIMTE	19
4.1. Vergunningaanvragen en bereik beleidsregel PAS.....	19
4.2. Analyse type aanvragen	19
4.3. Uitzonderingen 16% regeling	22
5. TOEGEKENDE ONTWIKKELINGSRUIMTE	23
5.1. Totalen en vergelijking met de eerste twee jaren	23
5.2. Beschikbaarheid meldingsruimte en vrije ontwikkelingsruimte	26
5.3. Uitgifte meldingsruimte.	28

BIJLAGE MET KAARTEN

Bijlage 1	Aanvragen vrije ontwikkelingsruimte, beleidsregel wel of niet van toepassing
Bijlage 2	Aanvragen vrije ontwikkelingsruimte, beleidsregel, naar type en omvang
Bijlage 3	Locaties projecten waarvoor een PAS-melding is gedaan in het verslagjaar
Bijlage 4	Uitgiftepercentage vrije ontwikkelingsruimte per 1 juli 2018
Bijlage 5	Toetsing gebieden in het PAS per 1 september 2017

1. SAMENVATTING

Deze rapportage behelst een analyse van de uitgifte van de vrije ontwikkelingsruimte uit het Programma Aanpak Stikstof (PAS) in relatie tot de beleidsregel Natuurbescherming (in dit rapport ook als beleidsregel PAS aangeduid) van de Provincie Noord-Brabant in de periode van 1 juli 2017 tot 1 juli 2018. De in de beleidsregel opgenomen regels gelden voor alle Brabantse bedrijven die een vergunning in het kader van de Wet natuurbescherming nodig hebben vanwege de depositie op een Brabants Natura2000-gebied en daarbij een beroep doen op de vrije ontwikkelingsruimte. Dit rapport sluit aan bij de rapportages over de uitgifte van de vrije ontwikkelingsruimte in de perioden 1 juli 2015 tot 1 juli 2016 (Arcadis) en van 1 juli 2016 tot 1 juli 2017 (Pouderoyen Compagnons)

Het onderzoek is uitgevoerd in samenwerking met de Omgevingsdienst Brabant Noord (ODBN). De ODBN beoordeelt en verleent de vergunningen in het kader van de Wet natuurbescherming namens de provincie. In het onderzoek is gebruik gemaakt van gegevens uit het rekeninstrument van de PAS, AERIUS. Deze gegevens zijn aangeleverd door het RIVM, beheerder van AERIUS. Er is geen onderzoek verricht naar projecten waarvan de aanvraag vooraf is aangepast om te kunnen voldoen aan de voorwaarden uit de beleidsregel PAS of om een vergunningplicht te vermijden. Ook is niet onderzocht of er activiteiten of handelingen zijn geweest die wel vergunning plichtig waren, maar waarvoor geen aanvraag is ingediend.

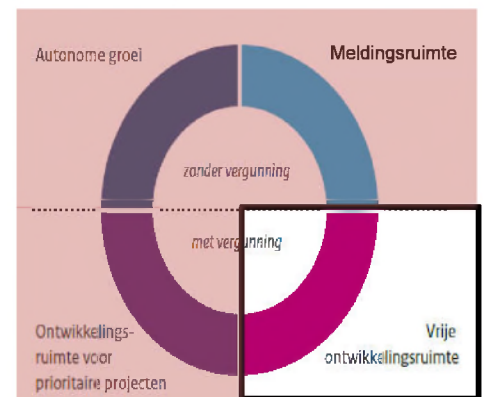
Achtergrond regelgeving

PAS staat voor het Programma Aanpak Stikstof (PAS). In dit programma werken overheden, natuurorganisaties en ondernemers samen aan ruimte voor economische ontwikkelingen, sterkere natuur en minder stikstof. Essentie van het PAS is dat **extra geïnvesteerd wordt in emissiebeperkende maatregelen om de stikstofdepositie te verminderen** en het uitvoeren van herstelmaatregelen voor stikstofgevoelige natuur. Een deel van de extra daling van de stikstofdepositie kan opnieuw ingezet worden voor economische ontwikkeling. Individuele initiatiefnemers kunnen een beroep doen op ontwikkelingsruimte uit het PAS bij hun vergunningaanvraag voor nieuwe en uitbreiding van bestaande activiteiten. Een deel van de ontwikkelingsruimte is gereserveerd voor de autonome groei en een deel voor niet-vergunning plichtige activiteiten (meldingsruimte). Binnen de ontwikkelingsruimte voor vergunning plichtige activiteiten is een onderscheid gemaakt tussen prioritaire projecten en ontwikkelingsruimte voor de overige activiteiten, de zogenaamde vrije ontwikkelingsruimte.

Voor de toedeling van de vrije ontwikkelingsruimte hebben provincies beleidsregels vastgesteld. Provincies zijn daarbij uitgegaan van gezamenlijke uitgangspunten. Daarnaast is er ruimte voor maatwerk per provincie. De beleidsregel bevat de volgende specifieke “Brabantse” regels:

- **16% jaarruimte regel:** per jaar (startend vanaf 1 juli 2015) wordt er maximaal 16% van de beschikbare vrije ontwikkelingsruimte uitgegeven, de jaarruimte. Wanneer een initiatief aan strengere duurzaamheidseisen voldoet kan toch een vergunning worden verkregen, ook al is de 16% voor dat betreffende jaar al uitgegeven.¹
- **0,05 mol regel:** voor vier zeer kwetsbare Natura 2000-gebieden wordt aan initiatieven niet meer dan 0,05 mol/ha/jaar per PAS programmaperiode (zes jaar) toegekend.

De PAS verdeelt de depositieruimte over vier delen.

Figuur 1: De beleidsregel PAS heeft betrekking op de toekenning van vrije ontwikkelingsruimte voor Brabantse projecten die een vergunning nodig hebben vanwege de stikstofdepositie op een Brabants Natura2000-gebied.

De vrije ontwikkelingsruimte voor de Brabantse Natura2000 gebieden wordt ook aangesproken door aanvragen uit andere provincies en aanvragen uit Noord-Brabant die vergunningplichtig zijn vanwege de stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden buiten de provincie. Op aanvragen uit andere provincies heeft de Brabantse beleidsregel PAS geen invloed.

Toegekende vrije ontwikkelingsruimte

Voor de analyse van de uitgifte van de vrije ontwikkelingsruimte is de volgende scope gehanteerd: alle aanvragen van Brabantse ondernemers (de invloedssfeer van de provinciale beleidsregel) waarvoor in de periode van 1 juli 2017 tot en met 30 juni 2018 vrije ontwikkelingsruimte is toegekend. In deze periode gaat het om 91 aanvragen van projecten/handelingen in Noord-Brabant. Van deze projecten zijn er 76 die vergunningplichtig waren vanwege de depositie op een Brabants PAS gebied en waarop de beleidsregel van toepassing was. Op de overige 15 vergunning plichtige aanvragen was de beleidsregel niet van toepassing. Bijvoorbeeld omdat er sprake was van vergunningplicht op een Limburgs of Gelders PAS-gebied.

In de periode van 1 juli 2017 tot 1 juli 2018 is de beleidsregel van toepassing geweest op 76 aanvragen. Het betreffen voor het overgrote deel (64 van de 72, 84%) veehouderijbedrijven, vooral melkveehouderijen (37). 12 van 76 aanvragen hebben geen betrekking op een veehouderijbedrijf maar op projecten als aanleg van een weg, stedelijke ontwikkelingen, afvalverwerking en glastuinbouw. In Oost-Brabant zijn er weinig aanvragen geweest waar de beleidsregel PAS van toepassing is vanwege de grotere afstand tot de Brabantse Natura2000-gebieden. De meeste aanvragen waar de beleidsregel van toepassing is geweest zijn te vinden in Midden-Brabant en de Kempen.

¹ De regel over de maximale uitgifte van 16% ontwikkelingsruimte per jaar in de Brabantse beleidsregel is per september 2018 (na deze verslagperiode) komen te vervallen

Zowel het gemiddeld emissieverschil NH₃ als het gemiddeld maximaal depositie verschil waren in het derde PAS-jaar lager dan in het tweede PAS jaar en beduidend lager dan in het eerste jaar. Dit is waarschijnlijk te verklaren door het feit dat er in het tweede jaar en het derde jaar bedrijven eerder een beroep moesten doen op de vrije ontwikkelingsruimte omdat de meldingsruimte nagenoeg benut was. In het derde jaar gold dit voor nog meer gebieden dan in het tweede jaar. Ook was in op een aantal Natura2000-gebieden de vrije ontwikkelingsruimte benut waardoor initiatieven met een depositie van meer dan 0.05 mol/ha/jaar op die Natura2000-gebieden niet vergunbaar waren.

Vanwege verschillen in de rekenmethodiek (aanpassingen van het rekeninstrument AERIUS) zijn de cijfers over de eerste drie PAS-jaren niet zonder meer met elkaar te vergelijken. Maar ondanks de verschillen in de rekenmethodiek is duidelijk dat in vergelijking met het tweede PAS-jaar en zeker het eerste PAS-jaar de toegekende vrije ontwikkelingsruimte in het derde jaar erg laag is. In het eerste PAS-jaar is 104 duizend mol/jaar toegekend, in het tweede PAS-jaar 24 duizend mol/jaar en in dit verslagjaar slechts 4 duizend mol/jaar. Dit wordt waarschijnlijk veroorzaakt door het feit dat in dit verslagjaar (net als in het tweede PAS-jaar) de vrije ontwikkelingsruimte voor enkele gebieden volledig benut was. Dit vanwege de uitgifte in de periode daarvoor en vanwege de aanpassingen in het PAS.

Op 1 september 2017 is er een geactualiseerde versie van het rekenmodel van de PAS, AERIUS in gebruik genomen, met als belangrijke wijziging het toevoegen van extra gebieden (zogenaamde leefgebieden) die worden meegenomen bij de toetsing van aanvragen. Door het toevoegen van de leefgebieden, vaak aan de rand van de Natura2000 gebieden gelegen, is de kans groter dat de ontwikkelingsruimte voortijdig op is, hetgeen voor een aantal gebieden ook gebeurd is. Voor 3 van de 16 Brabantse Natura 2000 gebieden was op 1 september 2017 de vrije ontwikkelingsruimte (op delen) volledig benut. Het betreft de Brabantse Wal, Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux en Weeter-en Budelbergen & Ringelsven. Daarnaast liggen er ook gebieden buiten, maar in de buurt van, Brabant waar de vrije ontwikkelingsruimte volledig is benut. Dit geldt bijvoorbeeld voor delen van de Maasduinen in Limburg en delen van de Veluwe en Rijntakken in Gelderland. Ook zijn er Brabantse 4 Natura2000-gebieden waar er conform de beleidsregel niet meer dan 0,05 mol/ha/jaar wordt vergeven.

Gezien de ruimtelijke spreiding van die "maatgevende" gebieden betekent dat dat er voor grote delen van de provincie in dit verslagjaar geen ruimte meer was voor verhogingen van emissies die leiden tot een depositieverschil van meer dan 0,05 mol/ha/jaar op delen van die maatgevende gebieden. Ook al resteert er nog vrije ontwikkelingsruimte in de overige Natura2000-gebieden.

Omdat ook vergunningplichtige initiatieven van buiten Brabant een beroep kunnen doen op vrije ontwikkelruimte voor Brabantse gebieden zijn ook deze depositievragen meegenomen in de analyse. De beleidsregel is op deze aanvragen niet van toepassing. Het aandeel van de aanvragen van Brabantse bedrijven in de toegekende ontwikkelingsruimte van in Noord-Brabant gelegen Natura2000-gebieden in de onderzoeksperiode bedraagt 51%. Ongeveer even veel als de toegekende ontwikkelingsruimte aan initiatieven van buiten Brabant (49%). Het aandeel van initiatieven uit Brabant waar de beleidsregel niet van toepassing was, is nihil in deze verslagperiode (1%).

Uitgifte van vrije ontwikkelingsruimte in relatie tot de meldingsruimte

In het derde PAS-jaar is er in Noord-Brabant voor 21 projecten een melding gedaan. Van de 21 meldingen betrof het 12 meldingen van veehouderijen en 9 meldingen van andere bedrijven (geen veehouderijen). Het aantal meldingen is aanzienlijk minder dan het aantal meldingen in het eerste PAS-jaar (730 meldingen) en in het tweede PAS-jaar (108 meldingen). Deze sterke afname zal mede het gevolg zijn van het verlagen van de grenswaarde voor een aantal gebieden omdat een groot deel van de meldingsruimte is benut. Voor de meeste Brabantse Natura2000 gebieden was de meldingsruimte die gereserveerd voor de eerste 3 PAS-jaren, al na twee PAS-jaren (bijna) op.

Als de meldingsruimte nagenoeg benut is, moet er voor nieuwe projecten een vergunningaanvraag ingediend worden en komen er daarom meer projecten onder de werkingssfeer van de beleidsregel. Meer aanvragen zullen dan een beroep moeten doen op vrije ontwikkelingsruimte, waardoor deze eerder op kan raken. Wanneer de vrije ontwikkelingsruimte ook op is, of op maximaal 0,05 mol/ha/jaar is vastgesteld voor de 4 extra beschermde gebieden, is enkel een bijdrage die lager is dan 0,05 mol/ha/jaar mogelijk.

2. INLEIDING

Al jaren is er in Natura 2000-gebieden een overschot aan stikstof. Dit is schadelijk voor de natuur. Het belemmert ook vergunningverlening voor economische activiteiten. Daarom hebben het Rijk en de provincies het Programma Aanpak Stikstof (PAS) ontwikkeld. Het PAS is op 1 juli 2015 in werking getreden. Essentie van deze **programmatische aanpak is dat extra geïnvesteerd wordt in emissiebeperkende maatregelen** om de stikstofdepositie te verminderen en het uitvoeren van herstelmaatregelen voor stikstofgevoelige natuur. Een deel van de extra daling van de stikstofdepositie die wordt bereikt door het beperken van de emissie van stikstof, kan opnieuw ingezet worden voor economische ontwikkeling (zogenaamde ontwikkelingsruimte). De herstelmaatregelen moeten daarnaast waarborgen dat de instandhoudingsdoelen voor de Natura 2000-gebieden worden gerealiseerd.

Individuele initiatiefnemers kunnen een beroep doen op ontwikkelingsruimte uit het PAS bij hun vergunningaanvraag voor nieuwe en uitbreiding van bestaande activiteiten. Binnen de ontwikkelingsruimte voor die activiteiten die op grond van de Wet natuurbescherming (Wnb) vergunningplichtig zijn, worden er twee segmenten onderscheiden: segment 1 is de ontwikkelingsruimte is voor zogenoemde prioritaire projecten en segment 2 bevat ontwikkelingsruimte voor de overige activiteiten, de zogenaamde *vrije ontwikkelingsruimte*. Voor de toedeling van de vrije ontwikkelingsruimte hebben provincies beleidsregels vastgesteld. Provincies zijn daarbij uitgegaan van gezamenlijke uitgangspunten. Daarnaast is er ruimte voor maatwerk per provincie.

In het kader van de PAS is het rekeninstrument AERIUS ontwikkeld. Met behulp van dit rekenmodel kan de depositie op habitats in Natura2000 berekend worden. Het rekenmodel AERIUS rekent op basis van hexagonalen (regelmatige zeshoeken). Over de Natura2000 gebieden/habitats is een raster van hexagonalen van ieder 1 hectare groot gelegd. De depositie van stikstof wordt berekend op het niveau van deze hexagonalen, op het centripunt. Per hexagoon is bepaald welke habitats er in voorkomen. AERIUS wordt gebruikt voor de beoordeling van initiatieven welke mogelijk een depositie van stikstof op Natura2000 gebieden veroorzaken. Met behulp van AERIUS wordt tevens bijgehouden hoeveel ontwikkelingsruimte er beschikbaar is voor de habitats van alle Natura 2000 gebieden.

Sinds 1 juli 2015 is de beleidsregel toedeling ontwikkelingsruimte PAS segment 2 Noord-Brabant (hierna: beleidsregel PAS) in werking. Deze is sindsdien in december 2015 en februari 2016 gewijzigd vastgesteld. Op 1 januari 2017 is de beleidsregel vanwege een verandering van de wettelijke grondslag onderdeel geworden van de Beleidsregel natuurbescherming Noord-Brabant. De daarin opgenomen regels gelden voor alle Brabantse bedrijven die een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet nodig hebben vanwege de depositie op een Brabants Natura2000-gebied en daarbij een beroep doen op de vrije ontwikkelingsruimte.

De provincie Noord-Brabant heeft in de tweede helft van 2018 de Beleidsregel natuurbescherming aangepast. Deze aanpassing heeft betrekking op de wijze hoe de provincie ontwikkelingsruimte uit het Programma Aanpak Stikstof (PAS) aan activiteiten toedeelt. Omdat deze wijziging is ingegaan op 6 september 2018, heeft deze wijziging geen invloed op de uitgifte van ontwikkelingsruimte in dit verslagjaar.

In 2017 heeft de Provincie Noord-Brabant door Arcadis een analyse laten uitvoeren van de uitgifte van vrije ontwikkelingsruimte uit het Programma Aanpak Stikstof in relatie tot de beleidsregel PAS van de provincie. Daarbij is in beeld gebracht hoeveel ontwikkelingsruimte uit segment 2 (de vrije ontwikkelingsruimte) is toegekend en aan wie, waar en wanneer? De analyse betrof de uitgifte van ontwikkelingsruimte in het eerste jaar van de PAS, de periode tussen 1 juli 2015 en 1 juli 2016. Door Pouderoyen Compagnons is een vergelijkbare analyse uitgevoerd voor de uitgegeven ontwikkelingsruimte uit segment 2 in het tweede jaar van de PAS, de periode tussen 1 juli 2016 en 1 juli 2017.

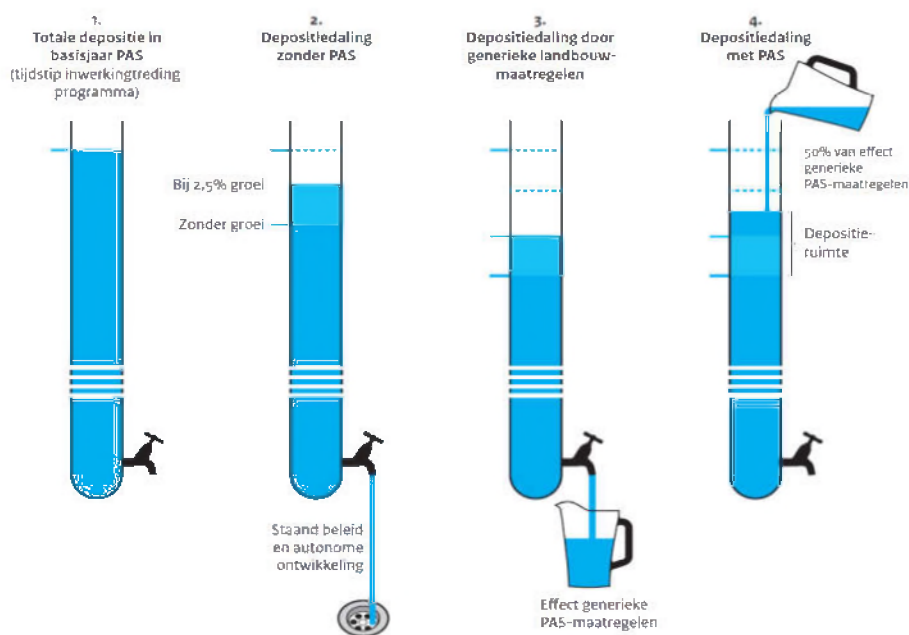
De Provincie Noord-Brabant heeft Pouderoyen Compagnons opdracht gegeven om een vergelijkbare analyse uit te voeren voor de uitgegeven ontwikkelingsruimte uit segment 2 in het derde jaar van de PAS, de periode tussen 1 juli 2017 en 1 juli 2018. Deze rapportage is bedoeld als aanvulling op de monitoringsrapportages die landelijk worden opgesteld in het kader van het Programma Aanpak Stikstof.

Het onderzoek is uitgevoerd in samenwerking met medewerkers van de Omgevingsdienst Brabant Noord (ODBN). De ODBN beoordeelt en verleent de vergunningen in het kader van de Wet natuurbescherming namens de provincie. In het onderzoek is gebruik gemaakt van gegevens uit het rekeninstrument van de PAS, AERIUS. Deze gegevens zijn aangeleverd door het RIVM, beheerder van AERIUS.

3. DE BELEIDSREGEL PAS

3.1. Ontwikkelingsruimte PAS

Het PAS biedt de mogelijkheid om ontwikkelingsruimte (stikstofdepositie) te geven aan economische ontwikkelingen. Dat zijn bijvoorbeeld agrariërs en industriële bedrijven die hun activiteiten willen uitbreiden of overheden die wegen willen aanleggen. De totale hoeveelheid stikstofdepositie die voor de groei van bestaande activiteiten en nieuwe economische ontwikkelingen beschikbaar is, is de zogenoemde depositieruimte.

Figuur 2: Depositiedaling in de autonome ontwikkeling, depositiedaling door PAS-maatregelen en beschikbaarheid 50% van de extra daling door PAS-maatregelen in de vorm van depositieruimte (bron: Programma Aanpak Stikstof 2015-2021, partiele wijziging 17 maart 2017)

Ontwikkelingsruimte is een onderdeel van de depositieruimte, te weten het deel van de depositieruimte, dat kan worden toegedeeld aan of gereserveerd is voor een “toestemmingsbesluit” (zoals een vergunning). Het overige deel van de depositieruimte is gereserveerd voor niet-vergunning plichtige activiteiten en de autonome groei van activiteiten.

Depositie- en ontwikkelingsruimte worden uitgedrukt in mol per hectare per jaar. In het programma is vooraf per PAS-gebied depositie- en ontwikkelingsruimte vastgesteld voor economische ontwikkelingen, voor de periode waarin dit programma van toepassing is, te weten zes jaar.

Figuur 3: Verdeling depositieruimte in vier delen (website Provincie Noord-Brabant & Ministerie van EZ, pas.natura2000.nl)

De autonome groei is de groei van activiteiten die reeds plaatsvinden bij de aanvang van het programma en waarvoor geen toestemming vooraf vereist is. Het gaat dan bijvoorbeeld om de groei van het verkeer en consumentengroei.

Een ander deel van de algemene depositieruimte is beschikbaar voor projecten en andere handelingen die slechts een geringe stikstofdepositie veroorzaken op Natura 2000-gebieden. Het betreft de "depositieruimte voor grenswaarden" en wordt in dit rapport ook meldingsruimte genoemd, omdat er met een melding kan worden volstaan. Er geldt dan geen vergunningplicht voor een project of andere handeling.

De grenswaarde (ook drempelwaarde genoemd) is in beginsel 1 mol N/ha/jaar depositie op een habitatype. Als dit deel van de in het PAS gereserveerde depositieruimte zodanig is benut dat er 5% of minder resteert, dan zakt de grenswaarde naar 0,05 mol N/ha/jaar. Wanneer een project of andere handeling minder dan 0,05 mol N/ha/jaar depositie veroorzaakt op een gevoelig habitatype, is er geen vergunning nodig en is ook een melding aan het bevoegd gezag niet nodig. Bedraagt de toename meer dan 0,05 maar minder dan 1 mol N/ha/jaar, dan geldt wel een meldingsplicht. In de regel moet de melding worden gedaan aan Gedeputeerde Staten.

Of er bij een uitbreiding van een bestaande activiteit, de oprichting van een nieuwe activiteit of het vastleggen van een bestaande activiteit sprake is van een vergunningplicht of meldingsplicht, is onder andere afhankelijk van hoogte van de depositie op de verschillende Natura2000-gebieden en de geldende grenswaarde. Maar ook van het type activiteit en de vraag of er al eerder een Wnb-vergunning is verleend en zo ja, of die vergunning voor de PAS (voor 1 juli 2015) of onder de PAS is verleend, is daarbij van belang. Zie voor meer informatie de wegwijzer PAS zoals die in opdracht van de gezamenlijke provincies is ontwikkeld (zie de website www.bij12.nl).

Binnen de ontwikkelingsruimte voor die vergunningplichtige activiteiten worden er twee segmenten onderscheiden: segment 1 is de ontwikkelingsruimte voor zogenoemde prioritaire projecten en segment 2 bevat ontwikkelingsruimte voor de overige activiteiten, de zogenaamde vrije ontwikkelingsruimte.

De prioritaire projecten, projecten van nationaal en provinciaal maatschappelijk belang, zijn genoemd of beschreven in de bijlage bij de Regeling programmatische aanpak stikstof, zoals rijks- en provinciale infrastructuurprojecten en vestiging van bedrijven op in de regeling benoemde bedrijventerreinen. De lijst met prioritaire projecten wordt geactualiseerd met de partiele herziening van het PAS. Bij elke actualisatie van de projectenlijst worden de gevolgen van de veranderingen voor de beschikbare vrije ontwikkelingsruimte, dus voor de niet-prioritaire maar wel vergunningplichtige projecten, betrokken.

De vrije ontwikkelingsruimte (segment 2) is dat deel van de depositieruimte dat overblijft na aftrek van de depositieruimte voor autonome groei, de depositieruimte voor activiteiten onder de grenswaarde (meldingsruimte) en van de ontwikkelingsruimte voor prioritaire projecten. De vrije ontwikkelingsruimte is beschikbaar om toe te delen aan **industriële, agrarische en andere activiteiten waarvoor toestemming is vereist**. Van de vrije ontwikkelingsruimte is 60% beschikbaar voor toedeling in de eerste helft van het tijdvak (1 juli 2015 – 30 juni 2018) en 40% voor toedeling in de tweede helft van het tijdvak (1 juli 2018 – 30 juni 2021) van de eerste PAS-programmaperiode van zes jaar (2015-2021).

Door de actualisaties van het PAS in 2017 (zie hiervoor), is gebleken dat de opnieuw berekende voorraad 60% ontwikkelingsruimte, beschikbaar voor de eerste helft van de programmaperiode, op bepaalde hexagonen in Nederland al voor 1 juli 2018 is overschreden. In afwachting van het definitieve oordeel van de Raad van State over vergunningen waarbij de PAS is toegepast, hebben de PAS-partners (3 ministeries en 12 provincies) aangegeven terughoudend te zijn met het uitgeven van ontwikkelingsruimte. De resterende 40% vrije ontwikkelingsruimte voor de periode vanaf juli 2018 is vooralsnog niet beschikbaar gesteld.

3.2. Regels over het toekennen van vrije ontwikkelingsruimte

3.2.1. Gezamenlijke regels

Voor de toedeling van de vrije ontwikkelingsruimte hebben alle provincies beleidsregels vastgesteld. Provincies zijn daarbij uitgegaan van gezamenlijke uitgangspunten, zoals het begrenzen van de hoeveelheid ontwikkelingsruimte. Dit om te voorkomen dat de beschikbare ontwikkelingsruimte te snel opdraait. Ook zijn er in dat kader gezamenlijke regels opgesteld die moeten voorkomen dat door steeds dezelfde aanvrager een beroep kan worden gedaan en onnodig ontwikkelingsruimte wordt toebedeeld. Daarnaast is er ruimte voor maatwerk per provincie. Wanneer een aanvraag van toestemming niet voldoet aan de provinciale beleidsregels, is dat voor het bevoegd gezag een reden tot afwijzing van de aanvraag.

De Brabant-specifieke onderdelen uit de beleidsregel natuurbescherming van Noord-Brabant (voorheen beleidsregel PAS) die toezien op de toedeling van ontwikkelingsruimte PAS segment 2, hebben alleen betrekking op de beoordeling van een Brabants initiatief (project of handeling) waarvoor een vergunningplicht geldt vanwege de depositie op een Brabants PAS-gebied en waarbij de initiatiefnemer een beroep doet op de vrije ontwikkelingsruimte.

De volgende regels zijn door de provincies gezamenlijk vastgesteld:

- Aan een project of andere handeling wordt bij een toestemmingsbesluit niet meer dan 3 mol stikstof per hectare per jaar aan ontwikkelingsruimte toegedeeld per PAS-programmaperiode
- Het project of de andere handeling waarvoor ontwikkelingsruimte is toegedeeld dient binnen twee jaar te zijn gerealiseerd of te zijn verricht. Na twee jaar kunnen Gedeputeerde Staten het door hen hiervoor vastgestelde toestemmingsbesluit (al dan niet gedeeltelijk) intrekken of wijzigen
- Voor de toedeling van ontwikkelingsruimte in segment 2 geldt de volgorde van ontvangst van de volledige en ontvankelijke aanvraag voor een toestemmingsbesluit
- Gedeputeerde Staten kunnen in individuele gevallen de regels m.b.t. de toedeling van de vrije ontwikkelingsruimte buiten toepassing laten of daarvan afwijken, wanneer onverkorte toepassing ervan voor een of meer belanghebbenden gevolgen zou hebben die onevenredig zijn in verhouding tot de met deze paragraaf te dienen doelen.

Naast de gezamenlijke beleidsregels heeft de Provincie Noord-Brabant nog de volgende aanvullende regels in haar beleidsregel opgenomen. Deze hebben betrekking op:

- de fasering van de toekenning van ontwikkelingsruimte (16% regel),
- het extra beschermen van zeer kwetsbare natuurgebieden, en
- het voorrang geven aan veehouders die een zogenaamd salderingsbesluit in het kader van de Verordening stikstof en Natura2000 Noord-Brabant hebben ontvangen, maar als gevolg van een uitspraak van de Raad van State nog niet beschikten over een toereikende vergunning. De salderingsbesluiten zijn in het eerste jaar van de PAS (juli 2015 – juli 2016) afgerond en zijn nu niet meer aan de orde.

De Beleidsregel natuurbescherming is uitsluitend van toepassing op Brabantse initiatieven.

De provincie Noord-Brabant heeft in de tweede helft van 2018 de Beleidsregel natuurbescherming aangepast. Omdat de ontwikkelingsruimte schaars is, wil de provincie initiatiefnemers stimuleren om te verduurzamen door minder stikstof uit te stoten. De Beleidsregel natuurbescherming is sinds 6 september 2018 ook van toepassing op Brabantse prioritaire projecten. Aan prioritaire projecten (segment 1) en andere projecten (segment 2) kan maximaal 2 mol/ha/jaar ontwikkelingsruimte worden toegedeeld. Voor aanvragen voor prioritaire ontwikkelingsruimte boven 1 mol/ha/jaar geldt een extra motivatieplicht. Veehouderijen kunnen alleen ontwikkelingsruimte krijgen als wordt voldaan aan de emissiegrenswaarden per dierplaats uit het Besluit emissiearme huisvesting. Andere bedrijven kunnen alleen ontwikkelingsruimte krijgen als voor de wijziging of uitbreiding van het bedrijf alle energiebesparende maatregelen zijn genomen die een terugverdientijd van 6 jaar of korter hebben. De regel over de maximale uitgifte van 16% ontwikkelingsruimte per jaar in de Brabantse beleidsregel is komen te vervallen. Omdat ook andere provincies de ontwikkelingsruimte meer gelijkmatig willen uitgeven kan hiervoor worden aangesloten op gezamenlijke regels over de uitgifte van de vrije ontwikkelingsruimte in delen (bron: Statenmededeling wijziging beleidsregel natuurbescherming, 4 september 2018, nummer PS 4410312).

De aangepaste Beleidsregel natuurbescherming Noord-Brabant is op 6 september 2018 in werking getreden. Voor de uitgifte van vrije ontwikkelingsruimte in dit verslagjaar (1 juli 2017 tot 1 juli 2018) is deze wijziging niet van toepassing.

3.2.2. 16% jaarruimte regel

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant willen de toedeling van beschikbare ontwikkelingsruimte voor een Natura2000 gebied gelijk verspreiden over de gehele programmaperiode van het PAS. Hiermee wordt voorkomen dat, indien in de beginperiode van de PAS te veel aanvragen binnenkomen, de vrije ontwikkelingsruimte **snel op is. GS geven daarom per periode van één jaar, beginnend vanaf 1 juli 2015, maximaal 16% van de vrije ontwikkelingsruimte, die beschikbaar is per Natura2000-gebied voor de gehele PAS programmaperiode van 6 jaar, toe aan projecten of andere handelingen.** Dit wordt ook wel de jaarruimte genoemd.

Uitzondering op de 16% jaarruimte regel - duurzaamheidsuitzondering

In februari 2016 was voor tien van de vijftien Brabantse Natura 2000-gebieden de grens van maximaal uit te geven vrije ontwikkelingsruimte van 16% bereikt. Dat betekent dat vergunningaanvragen van bedrijven in de omgeving van deze gebieden geweigerd zouden moeten worden. **Om in deze gebieden toch ontwikkeling mogelijk te blijven maken,** hebben GS besloten de uitgifte van ontwikkelingsruimte – binnen de kaders van de landelijke afspraken – onder voorwaarden te verruimen. Uitsluitend bedrijven die werken aan innovatie en duurzaamheid hebben de mogelijkheid om toch ontwikkelingsruimte te krijgen wanneer de jaarruimte van 16% reeds is uitgegeven. Hiervoor is de beleidsregel op 25 februari 2016 aangepast. In de beleidsregel die van toepassing was in deze verslagperiode, is deze uitzondering opgenomen in artikel 1.5

Veehouderijen komen in aanmerking voor extra ontwikkelingsruimte boven de al uitgegeven jaarruimte van 16% indien zij op het moment van indienen van de (volledige en ontvankelijke) als geheel gemiddeld voldoet aan de vereisten als opgenomen in bijlage 2 behorende bij de Verordening natuurbescherming Noord-Brabant. Andere bedrijven dan veehouderijen zijn duurzaam indien zij energiebesparingsmaatregelen nemen die binnen zes jaar worden terugverdiend.²

Specifiek voor de veehouderijen heeft de provincie Noord-Brabant een verordening Stikstof en Natura 2000 vastgesteld, sinds 2017 opgegaan in de Verordening natuurbescherming. De verordening stelt (extra) technische eisen aan stallen die qua emissiereductie verder gaan dan de vereisten uit Besluit emissiearme huisvesting. Nieuwe stallen worden vanaf juli 2010 getoetst aan de streefwaarden die in de bijlagen bij de verordening zijn genoemd en de toepassing van stallen/technieken met een ammoniakemissie per dier die ligt onder die streefwaarden. In juli 2017 zijn de eisen op het gebied van emissiereductie aangepast. Provinciale Staten hebben besloten de termijn waarop verouderde stallen (stallen waar geen of nauwelijks emissie-maatregelen zijn genomen) moeten voldoen aan de emissie reducerende eisen naar voren te halen. Ook hebben Gedeputeerde Staten in juni 2017 besloten de emissie-eisen voor stallen voor enkele **diercategorieën aan te scherpen.**

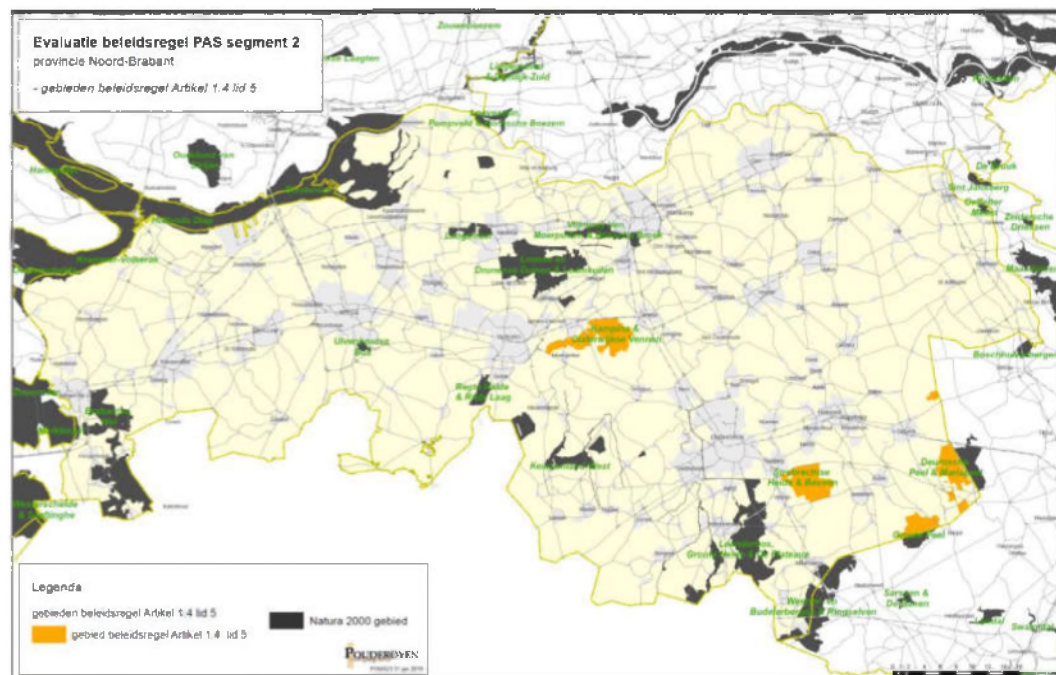
² De regel over de maximale uitgifte van 16% ontwikkelingsruimte per jaar in de Brabantse beleidsregel is per september 2018 (na deze verslagperiode) komen te vervallen

3.2.3. Extra bescherming gevoelige habitats

De Natura2000-gebieden in Noord-Brabant zijn zeer gevoelig voor stikstof en fors overbelast. Het ambitieniveau van de PAS is beperkt. Voor de eerste zes jaar ligt de ambitie bij het voorkómen van verdere verslechtering. Voor veel Natura2000-gebieden is echter in de gebiedsanalyses een verbeterdoelstelling vastgelegd. Er is dus nog een lange weg te gaan om de belasting tot een aanvaardbaar niveau terug te dringen. Voor een aantal Natura2000-gebieden vinden GS van Noord-Brabant het van belang om stikstof versneld terug te dringen, aangezien hier zeer stikstofgevoelige habitattypen voorkomen die sterk overbelast zijn.

De Provincie Noord-Brabant biedt daarom extra bescherming aan enkele zeer kwetsbare habitats, actieve hoogvenen, herstellende hoogvenen zeer zwakgebufferde vennen. Deze komen voor in de Natura2000-gebieden Strabrechtse Heide & Beuven, Deurnsche Peel & Mariapeel, Groote Peel en Kampina & Oisterwijkse vennen. Aan initiatieven, waarvan de stikstofdepositie betrekking heeft op één van deze habitats wordt niet meer dan 0,05 mol stikstof/ha/jaar aan ontwikkelingsruimte toegekend per PAS-programmaperiode. Dit is opgenomen in artikel 3 lid 7 van de (voormalige) beleidsregel PAS, nu opgenomen in artikel 1.4 van de beleidsregel natuurbescherming.

De ligging van de gebieden is op onderstaande kaart weergegeven.

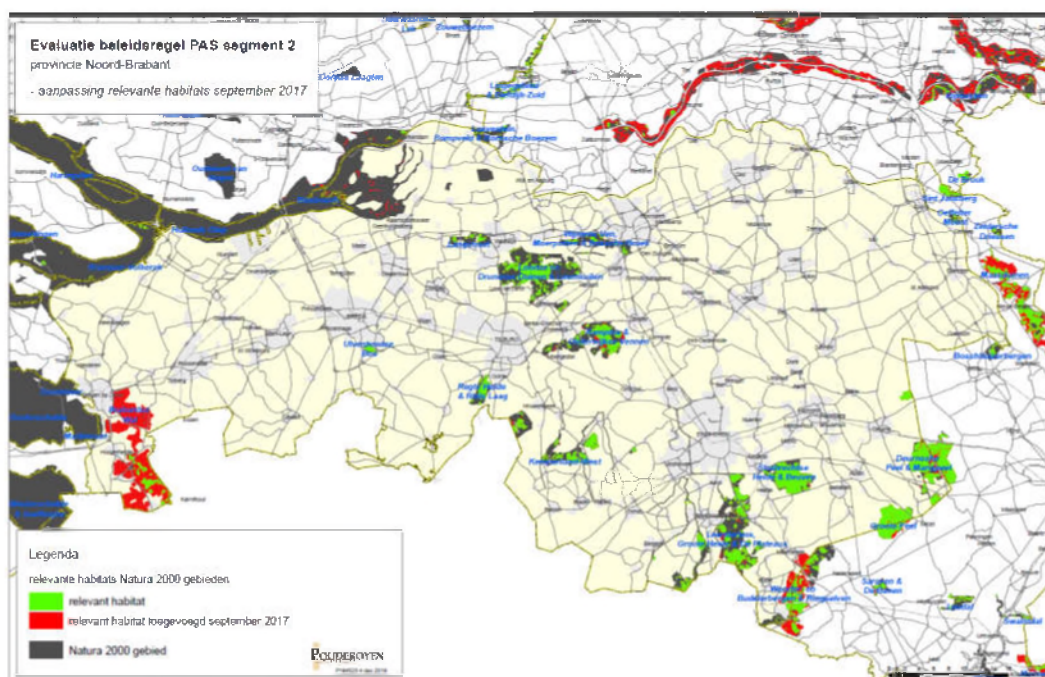
Figuur 4: Natura2000 gebieden die extra beschermd worden op grond van artikel 1.4 van de beleidsregel natuurbescherming.

3.3. Wijzigingen in het PAS

Na de inwerkingtreding van het PAS op 1 juli 2015 zijn enkele wijzigingen in het PAS doorgevoerd welke relevant zijn voor de vergelijking van de uitgifte van PAS-ontwikkelingsruimte in verschillende jaren.

- Op 1 januari 2017 is de nieuwe Wet natuurbescherming (Wnb) in werking getreden. Afgezien van enkele praktische zaken is de belangrijkste wijziging met betrekking tot het onderhavige onderzoek het feit dat vanaf 2017 de zogenaamde automatische melding is vervallen. Dat betekent dat bij het aanvragen van een vergunning bij een stikstofdepositie die groter is dan de grenswaarde, niet langer meer een automatische melding in AERIUS gedaan wordt op gebieden waar de depositie kleiner of gelijk is dan de grenswaarde. Door de systematiek van de PAS kon hier geen toetsing aan de Brabantse beleidsregels plaatsvinden. Vanaf 2017 worden dergelijke aanvragen wel getoetst aan de Brabantse beleidsregel, voor zover de activiteit plaatsvindt in Noord-Brabant. In de Wet natuurbescherming is vastgelegd dat een vergunning moet worden aangevraagd bij de provincie waar de activiteit wordt verricht of zich bevindt. In de oude situatie (voor 2017) bepaalde de ligging van het Natura 2000-gebied waar de hoogste hoeveelheid stikstofdepositie op plaatsvindt in welke provincie de vergunning moest worden aangevraagd.
- Op 17 maart 2017 is de **partiële herziening van het PAS in werking getreden**, evenals geactualiseerde AERIUS rekenmodules. In de herziening zijn actuele cijfers meegenomen over stikstofdepositie en de prognoses voor economische ontwikkeling. De beschikbare depositie- en ontwikkelingsruimte is op basis van deze nieuwe cijfers herberekend. In deze herziening is de beschikbare depositie- en ontwikkelingsruimte in de PAS-gebieden over het algemeen kleiner geworden.
- 1 september 2017 is er een geactualiseerde versie van AERIUS in gebruik genomen, AERIUS release 16L. Hierin zijn een aantal wijzigingen doorgevoerd, waarvan de belangrijkste de aanvulling van de leefgebiedenkaarten betreft. De aanvulling van de leefgebieden leidt tot een verdubbeling van het aantal relevante hexagonen. De depositie en de uitgegeven ontwikkelingsruimte op de bestaande en toegevoegde hexagonen is herberekend. Door het toevoegen van extra hexagonen, die vaak ook nog aan de rand van de Natura2000 gebieden gelegen zijn, is de kans groter dat de ontwikkelingsruimte voortijdig opraakt, hetgeen voor een aantal gebieden ook gebeurd is. Ook kunnen initiatieven door deze aanpassing eerder tegen grenzen m.b.t. de uitgeefbaarheid van ontwikkelingsruimte en beschikbaarheid van meldingsruimte aanlopen.

Op onderstaande kaart (op groter formaat opgenomen in de bijlagen) is de ligging van de voor 1 september 2017 gehanteerde en vanaf die datum toegevoegde hexagonen (de leefgebieden) weergegeven. Te zien is dat het met name voor de Brabantse Wal en Weerter- en Budelerbergen & Ringselven een aanzienlijke uitbreiding van de rekenhexagonen tot gevolg heeft. Daarnaast liggen er nu ook hexagonen die worden meegenomen in de beoordeling in het Brabantse deel van de Biesbosch. Buiten Brabant is vooral de uitbreiding in Maasduinen en Rijntakken van belang.

Figuur 5: Relevante habitats (AERIUS hexagonen) per 1 september 2017. In rood de toegevoegde hexagonen vanwege het meenemen van leefgebieden.

3.4. Afbakening van dit onderzoek

Voor de analyse van de uitgifte van de vrije ontwikkelingsruimte is de volgende scope gehanteerd: alle aanvragen van Brabantse ondernemers waarvoor in de periode van 1 juli 2017 tot en met 30 juni 2018 vrije ontwikkelingsruimte is toegekend. Hierbij is gebruik gemaakt van informatie over de toegekende ontwikkelingsruimte aan projecten van de Omgevingsdienst Brabant Noord (ODBN). Het betreft informatie over 91 aanvragen van projecten/handelingen in Noord-Brabant waarvoor de provincie bevoegd gezag is. De ODBN beoordeelt en verleent vergunningen in het kader van de Wet natuurbescherming in opdracht van de provincie Noord-Brabant.

Daarnaast is ook de vrije ontwikkelingsruimte die voor Brabantse gebieden is toegekend aan initiatieven van buiten de provincie Noord-Brabant meegenomen in een analyse. Dus ook van initiatieven waarvoor de provincie Noord-Brabant niet het bevoegd gezag is. Hierbij is gebruik gemaakt van gegevens uit AERIUS, het rekeninstrument van de PAS. Die informatie is beschikbaar gesteld door het RIVM.

Deze analyse van de uitgifte van de vrije ontwikkelingsruimte heeft betrekking op de toegekende ontwikkelingsruimte voor projecten/handelingen waarvan de vergunningaanvraag is opgenomen in AERIUS Register tussen 1 juli 2017 en 1 juli 2018 (bron AERIUS Register). De beschikbaar gestelde gegevens van de ODBN en het RIVM zijn door Pouderoyen Compagnons bewerkt, gecombineerd en geanalyseerd.

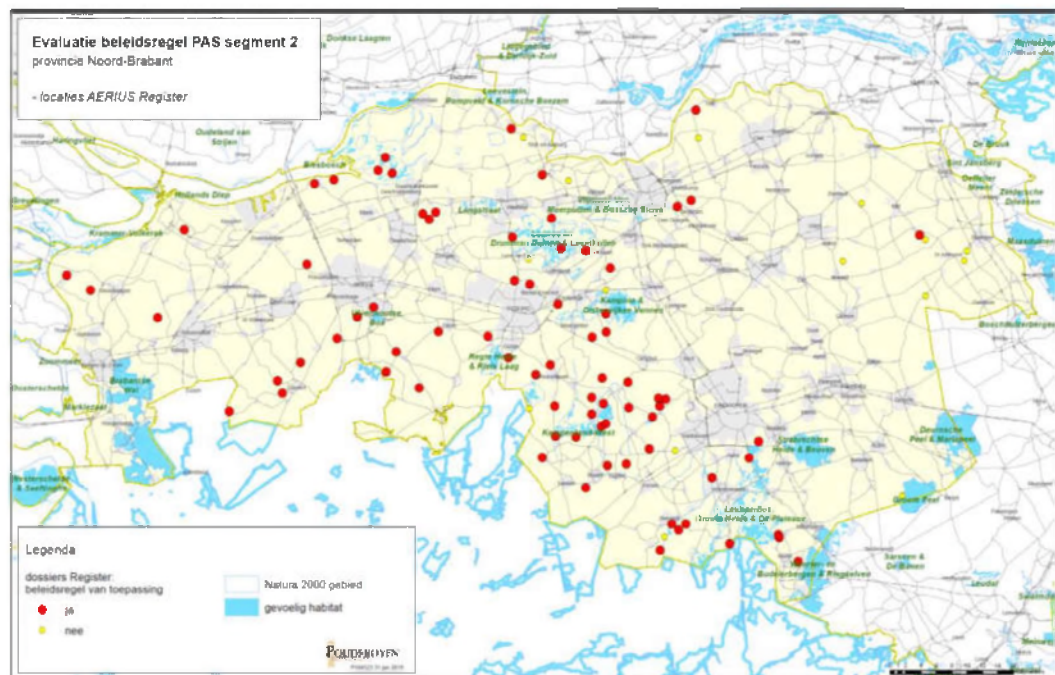
Met de komst van het online rekeninstrument AERIUS kan een initiatiefnemer vooraf zelf goed inschatten of een aanvraag voor een vergunning kansrijk is of niet. Er is geen zicht op of en hoeveel initiatiefnemers afgezien hebben van een vergunningaanvraag die op voorhand als niet kansrijk beoordeeld is, al dan niet onder invloed van de beleidsregel PAS. Ook is er geen zicht op projecten waarvan de aanvraag vooraf is aangepast om onder de grenswaarden te komen voor een gebied of om te kunnen voldoen aan de voorwaarden uit de beleidsregel PAS. Ook is niet inzichtelijk of er activiteiten of handelingen zijn geweest die wel vergunningplichtig waren, maar geen aanvraag hebben ingediend.

4. TOEGEKENDE VRIJE ONTWIKKELINGSRUIMTE

4.1. Vergunningaanvragen en bereik beleidsregel PAS

Op de kaart in Figuur 6 zijn de bedrijven/projecten weergegeven waarvan de vergunningaanvraag is opgenomen in AERIUS Register, tussen 1 juli 2017 en 1 juli 2018, het derde jaar van de PAS. In deze periode gaat het om 91 aanvragen van projecten/handelingen in Noord-Brabant of waarvoor de provincie Noord-Brabant bevoegd gezag was. Van deze projecten zijn er 76 die vergunningplichtig waren vanwege de depositie op een Brabants PAS gebied en waarop de beleidsregel van toepassing was (hierna afgekort als BVT).

Op de overige 15 vergunningplichtige aanvragen was de beleidsregel niet van toepassing. Bijvoorbeeld omdat er sprake was van vergunningplicht op een Limburgs of Gelders PAS-gebied. Dit is tevens de reden waarom er met name aanvragen niet-BVT in Noordoost Brabant te vinden zijn.

Figuur 6: Locaties aanvragen voor vrije ontwikkelingsruimte tussen 1 juli 2017 en 1 juli 2018, onderverdeeld naar het al dan niet van toepassing zijn van de beleidsregel PAS. Rode stippen: beleidsregel van toepassing. Gele stippen: beleidsregel niet van toepassing (bron: AERIUS register en ODBN, bewerking Pouderoyen Compagnons).

4.2. Analyse type aanvragen

Uit Figuur 6 blijkt dat de aanvragen waarop de beleidsregel van toepassing is, nauwelijks voorkomen in grote delen van Oost-Brabant. De afstand tot de Brabantse Natura2000 gebieden is hier relatief groot. De meeste aanvragen waar de beleidsregel van toepassing is geweest zijn te vinden in Midden-Brabant en de Kempen.

In onderstaande tabel zijn de BVT-aanvragen naar type bedrijvigheid weergegeven. Voor het merendeel zijn de aanvragen afkomstig van rundveebedrijven (52%), meest melkrundveebedrijven (49%). Daarnaast is er een substantieel deel van de aanvragen afkomstig van paardenhouderijen (11%). 16% van de aanvragen is niet afkomstig van een veehouderijbedrijf. Het betreft een rioolrenovatie, ontwikkeling van kantoren en winkels (2), glastuinbouw, een recreatiepark, een RWZI, onderhoud elektriciteitsmasten, een drinkwaterbekken, een afvalverwerker, mestverwerking, een innamepompstation en doorstromingsmaatregelen voor een rondweg. In 4 gevallen gaat het om een tijdelijk project.

Gedeputeerde Staten kunnen in individuele gevallen afwijken van de standaard bepalingen in de beleidsregel, wanneer onverkorte toepassing ervan voor een of meer belanghebbenden gevolgen zou hebben die onevenredig zijn in verhouding tot de te dienen doelen. (Artikel 1.9 Beleidsregel natuurbescherming). In drie gevallen is deze hardheidsclausule toegepast. Het betreft (tijdelijke) renovatiewerkzaamheden aan een rioolhoofdtransportleiding, (tijdelijke) werkzaamheden innamepompstation Bergse Maas en de emissie van schapen in een schaapskooi.

Het gemiddelde emissieverschil voor ammoniak (verschil tussen aanvraag en bestaande situatie) bedroeg 182 kg NH₃/jaar en 1326 kg NO_x/jaar en het gemiddelde maximale depositieverschil 0,62 mol/ha/jaar.

Type project	aantal	%	gemiddeld maximaal depositieverschil (mol/ha/jaar)	gemiddeld maximaal emissieverschil NH ₃ (kg/jaar)	gemiddeld maximaal emissieverschil NO _x (kg/jaar)
melkrundvee	37	49%	0,52	315	132
Vleeskalveren /vleesstieren	2	3%	0,27	129	0
geiten	3	4%	0,09	-320	0
varkens	6	8%	0,16	-217	0
pluimvee	3	4%	0,21	328	-301
gemengd	3	4%	1,13	130	0
paarden	8	11%	1,23	120	0
schapen	2	3%	0,19	76	0
geen veehouderij	12	16%	1,01	138	8066
Totaal 3^e PAS-jaar	76	100%	0,62	182	1326
Totaal 2 ^e PAS-jaar	93	100%	0,76	398	102
Totaal 1 ^e PAS-jaar (andere versie AERIUS)	102		1,14	1212	1

Tabel 1: Aanvragen van veehouderijbedrijven waarop de beleidsregel van toepassing is naar type en gemiddeld maximaal depositieverschil en emissieverschil NH₃ en NO_x

In 6 gevallen was er sprake van een toename in depositie ondanks een verlaging van de totale emissie. Dit kan voorkomen bij het verplaatsen van emissiepunten. Bij (met name) de niet-veehouderij bedrijven is er veelal sprake van (tevens) een NO_x emissie. Daarbij kan opgemerkt worden dat de emissie van NO_x tot veel minder N-depositie leidt (per kg emissie) dan de emissie van NH₃.

Zowel het gemiddeld emissieverschil NH₃ als het gemiddeld maximaal depositie verschil waren in het derde PAS-jaar lager dan in het tweede PAS jaar en beduidend lager dan in het eerste jaar. Dit is waarschijnlijk te verklaren door het feit dat er in het tweede jaar en het derde jaar bedrijven eerder een beroep moesten doen op de vrije ontwikkelingsruimte omdat de meldingsruimte nagenoeg benut was. In het derde jaar gold dit voor nog meer gebieden dan in het tweede jaar. Ook aanvragen met een kleiner effect (lager dan 1 mol/ha/jaar) zijn dan vergunningplichtig. Ook was in op een aantal Natura2000-gebieden de vrije ontwikkelingsruimte benut waardoor initiatieven met een depositie van meer dan 0.05 mol/ha/jaar op die Natura2000-gebieden niet vergunbaar waren.

In onderstaande tabel zijn de aanvragen waarop de beleidsregel van toepassing was ingedeeld op basis van het maximaal depositieverschil. Daarin is af te lezen dat het aandeel aanvragen met een maximaal depositieverschil van 1 mol/ha/jaar is toegenomen. Doordat er in het derde jaar meer niet-veehouderij aanvragen zijn, is er sprake van een hoger aandeel van aanvragen die betrekking hebben op toename van No_x-emissies. Vooral als gevolg van enkele tijdelijke projecten.

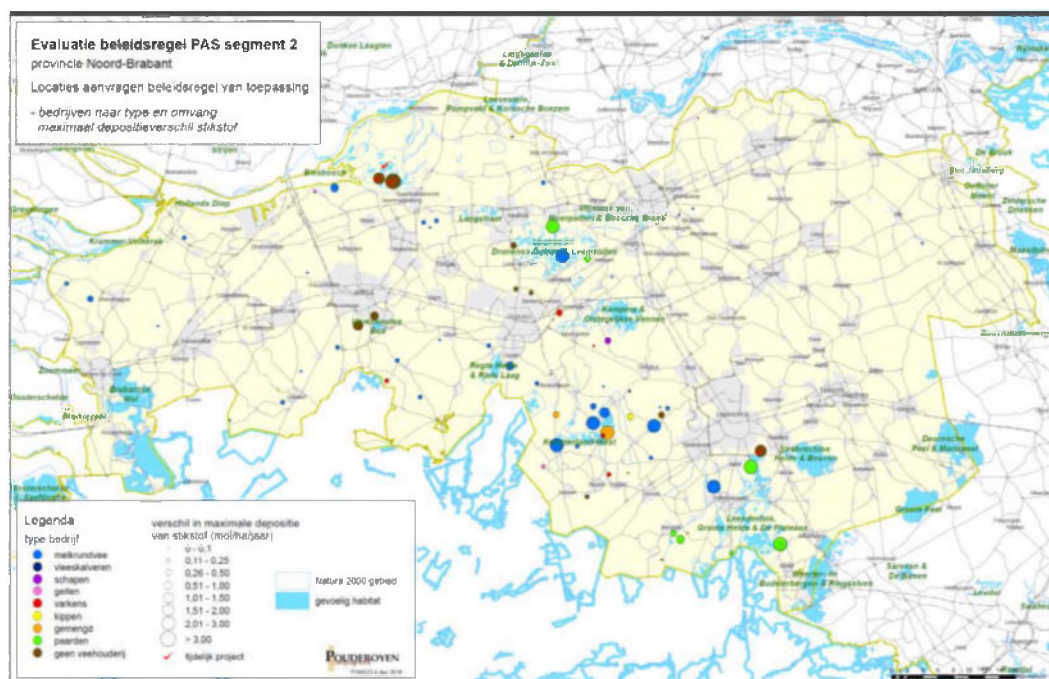
Periode	Totaal aanvragen BVT	Tussen 0,05 en 1 mol/ha/jaar	Tussen 1 en 2 mol/ha/jaar	Tussen 2 en 3 mol/ha/jaar
1 juli 2015 – 30 juni 2016	102 (100%)	64 (63%)	11 (11%)	27 (26%)
1 juli 2016 – 30 juni 2017	93 (100%)	71 (76%)	8 (8%)	14 (15%)
1 juli 2017 – 30 juni 2018	76 (100%)	62 (82%)	4 (5%)	10 (13%)

Tabel 2: Maximaal depositieverschil van aanvragen bedrijven waarbij de beleidsregel van toepassing (BVT) was. Cijfers over het eerste jaar inclusief salderingsbesluiten. De invloed van die salderingsbesluiten op de verdeling van het aantal aanvragen per klasse is beperkt.

In het eerste jaar is met een andere versie van AERIUS gerekend dan in het tweede jaar, evenals in het derde jaar. Hierdoor kunnen er ook verschillen ontstaan in de berekende deposities, waardoor de rekenresultaten niet volledig vergelijkbaar zijn.³

³ **Op 17 maart 2017 is een partiële herziening van het PAS in werking getreden. Daartoe zijn verschillende actualisaties in het rekeninstrument AERIUS verwerkt. Vanaf 1 september 2017 is er een geactualiseerde versie van AERIUS in gebruik.**

In Figuur 7 is de ligging van de 76 BVT-aanvragen uit dit verslagjaar weergegeven geïnclassificeerd naar type bedrijf en de omvang van het depositieverschil. De grootste depositieverschillen zijn te vinden bij melkrundveebedrijven, paardenhouderijen, een gemengd bedrijf (varkens-rundvee, klein) en enkele niet-veehouderij projecten van tijdelijke aard.

Figuur 7: Ligging locaties aanvragen beleidsregel van toepassing naar type en omvang maximaal depositieverschil (bron: AERIUS Register).

4.3. Uitzonderingen 16% regeling

Als de jaarlijkse grens van uitgifte van ontwikkelingsruimte van 16% is bereikt, is het voor veehouderijbedrijven toch nog mogelijk om ontwikkelingsruimte te verkrijgen indien volledig wordt voldaan aan de eisen uit bijlage 2 van de Verordening stikstof en Natura 2000 Noord-Brabant 2013 (thans Verordening natuurbescherming), zoals deze luidt op het moment van aanvraag.

In de voor dit rapport onderzochte periode (het derde PAS-jaar) zijn er geen veehouderijbedrijven of andere bedrijven geweest die een beroep hebben gedaan op deze regeling. Dit is te verklaren door de schaarste m.b.t. de beschikbaarheid van vrije ontwikkelingsruimte op een aantal Natura 2000 na de herziening van de PAS per 1 september 2017. Voor grote delen van de provincie was in het verslagjaar geen ruimte meer was voor verhogingen van emissies die leiden tot een depositieverschil van meer dan 0,05 mol/ha/jaar op delen van maatgevende Natura2000-gebieden (zie ook hoofdstuk 5). De 16% jaarruimte is waarschijnlijk daarom niet overschreden.

5. TOEGEKENDE ONTWIKKELINGSRUIMTE

5.1. Totalen en vergelijking met de eerste twee jaren

In onderstaande tabel is de totale depositievraag voor vrije ontwikkelingsruimte voor de (gedeeltelijk) in Noord-Brabant gelegen Natura2000 gebieden weergegeven, met een onderverdeling in welk deel van de vraag afkomstig is van de 91 aanvragen uit het derde PAS-jaar waarop de beleidsregel van toepassing was, welk deel afkomstig is van overige aanvragen van in Brabant gelegen bedrijven (beleidsregel niet van toepassing) en welk deel afkomstig van aanvragen van buiten Noord-Brabant (ook hier is de beleidsregel niet van toepassing).

Het aandeel BVT-bedrijven in de toegekende totale vrije ontwikkelingsruimte van (gedeeltelijk) in Noord-Brabant gelegen Natura2000-gebieden in het derde PAS-jaar is 51%. Het deel toegekend aan initiatieven van buiten Brabant is ongeveer even groot (49%). Het aandeel van initiatieven uit Brabant waar de beleidsregel niet van toepassing was in het derde PAS-jaar is zeer beperkt (1%).

Periode	Totaal (x 1000 mol/jaar)	Bijdrage BVT in Brabant	Bijdrage Overig Brabant	Bijdrage buiten Brabant
1 juli 2015 – 30 juni 2016	104	57 (55%)	18 (17%)	29 (28%)
1 juli 2016 – 30 juni 2017	24	7 (29%)	2 (8%)	15 (63%)
1 juli 2017 – 30 juni 2018	4	2 (51%)	0 (1%)	2 (49%)
Totaal	128	64 (50%)	20 (15%)	44 (35%)

Tabel 3: Depositievraag vrije ontwikkelingsruimte en relatieve bijdragen van aanvragen bedrijven beleidsregel van toepassing (BVT), overige aanvragen uit Noord-Brabant die vergunning plichtig waren vanwege depositie op een gebied buiten Brabant (vanaf 1-1-2017 is de provincie Noord-Brabant altijd het bevoegd gezag voor aanvragen uit de eigen provincie) en aanvragen buiten Noord-Brabant op in Noord-Brabant gelegen Natura 2000 gebieden, totaal in het eerste, tweede en derde PAS-jaar. Bron: AERIUS Register, RIVM, Arcadis, bewerking Pouderoyen Compagnons).

Vanwege verschillen in de rekenmethodiek (aanpassingen van het rekeninstrument AERIUS) zijn de cijfers over het eerste die PAS-jaren niet zonder meer met elkaar te vergelijken. Maar ondanks de verschillen in de rekenmethodiek is duidelijk dat in vergelijking met het tweede PAS-jaar en zeker het eerste PAS-jaar de toegekende vrije ontwikkelingsruimte in het derde jaar erg laag is. In het eerste PAS-jaar is 104 duizend mol/jaar toegekend, in het tweede PAS-jaar 24 duizend mol/jaar en in dit verslagjaar slechts 4 duizend mol/jaar.

Dit wordt waarschijnlijk veroorzaakt door het feit dat in dit verslagjaar (net als in het tweede PAS-jaar) de vrije ontwikkelingsruimte voor enkele gebieden volledig benut was. Dit vanwege de uitgifte in de periode daarvoor en vanwege de aanpassingen in het PAS in 2017. In het tweede PAS-jaar (maart 2017) is de partiële herziening van het PAS in werking getreden, evenals geactualiseerde AERIUS rekenmodules. In de herziening zijn actuele cijfers meegenomen over stikstofdepositie en de prognoses voor economische

ontwikkeling. De beschikbare depositie- en ontwikkelingsruimte is op basis van deze nieuwe cijfers herberekend. In deze herziening is de beschikbare depositie- en ontwikkelingsruimte in de PAS-gebieden over het algemeen kleiner geworden. Daarnaast is het PAS in 2017 gewijzigd door het toevoegen van extra gebieden (zogenaamde leefgebieden) die worden meegenomen bij de toetsing van aanvragen.

Om deze wijzigingen te kunnen verwerken was de mogelijkheid om nieuwe aanvragen in te dienen aan het begin van dit verslagjaar opgeschort tot 1 september 2017. Op die datum is er een geactualiseerde versie van het rekenmodel van de PAS, AERIUS in gebruik genomen. In deze versie zijn de leefgebieden meegenomen bij de toetsing van aanvragen. Door het toevoegen van die extra gebieden, die vaak ook nog aan de rand van de Natura2000 gebieden gelegen zijn, is de kans groter dat de ontwikkelingsruimte voortijdig op is, hetgeen voor een aantal gebieden ook gebeurd is. Voor 3 van de 16 Brabantse Natura 2000 gebieden was op 1 september 2017 de vrije ontwikkelingsruimte (op delen) volledig benut. Het betreft de Brabantse Wal, Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux en Weerter-en Budelbergen & Ringelsven.

Daarnaast liggen er ook gebieden buiten, maar in de buurt van, Brabant waar de vrije ontwikkelingsruimte volledig is benut. Dit geldt bijvoorbeeld voor dele van de Maasduinen in Limburg en delen van de Veluwe en Rijntakken. Bovendien wordt op basis van de beleidsregel voor vier Natura2000-gebieden niet meer dan 0,05 mol/ha/jaar vergeven. Het betreft de Strabrechtse Heide & Beuven, Deumsche Peel & Mariapeel, Groote Peel en Kampina & Oisterwijkse vennen.

Gezien de ruimtelijke spreiding van die “maatgevende” gebieden heeft dat er toe geleid dat er voor grote delen van de provincie vanaf september 2017 geen ruimte meer was voor verhogingen van emissies die leiden tot een depositieverschil van meer dan 0,05 mol/ha/jaar op delen van die maatgevende gebieden: Natura2000-gebieden waar de vrije ontwikkelingsruimte voor de eerste periode (2015-2018) is benut of extra wordt beschermd. Ook al resteert er nog vrije ontwikkelingsruimte in de overige Natura2000-gebieden.

In onderstaande tabel is de depositievraag in het derde PAS-jaar per Natura2000-gebied weergegeven. Het gebied Biesbosch is, in vergelijking met voorgaande jaren, aan de lijst toegevoegd. Dit omdat er met het toevoegen van de extra hexagonen voor de leefgebieden ook rekenpunten in het Brabantse deel van de Biesbosch toegevoegd zijn. Voorheen lagen alle als kwetsbaar aangemerkte habitats in de Biesbosch buiten Noord-Brabant.

Natura 2000 gebied	Depositie- vraag mol/jaar	Bijdrage aanvragen BVT bedrijven %	Bijdrage overig uit Brabant %	Bijdrage aanvragen buiten Brabant %
Biesbosch	201	71%	0%	29%
Brabantse Wal	273	99%	0%	1%
Deurnsche Peel & Mariapeel	557	0	0%	100%
Groote Peel	1130	0%	1%	99%
Kampina & Oisterwijkse Vennen	17	94%	6%	0%
Kempenland-West	638	98%	2%	0%
Krammer-Volkerak	19	68%	0%	32%
Langstraat	20	95%	0%	5%
Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	255	97%	3%	0%
Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	439	99%	1%	0%
Oeffelter Meent	0	-	-	-
Regte Heide & Riels Laag	72	100%	0%	0%
Strabrechtse Heide & Beuven	4	100%	0%	0%
Ulvenhoutse Bos	143	99%	1%	0%
Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	9	100%	0%	0%
Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	254	19%	0%	81%
Totaal derde PAS-jaar	4031	51%	1%	49%
Totaal tweede PAS-jaar	23 637	29%	7%	64%
Totaal eerste PAS-jaar	103 984	55%	17%	28%

Tabel 4: Depositievraag vrije ontwikkelingsruimte en relatieve bijdragen van aanvragen bedrijven beleidsregel van toepassing (BVT), overige aanvragen uit Noord-Brabant en aanvragen van buiten Noord-Brabant op in Noord-Brabant gelegen Natura 2000 gebieden (bron: AERIUS Register, RIVM).

5.2. Beschikbaarheid meldingsruimte en vrije ontwikkelingsruimte

In onderstaande tabel is de stand van zaken voor wat betreft de beschikbaarheid van meldingsruimte en vrije ontwikkelingsruimte in het derde PAS-jaar weergegeven.

Natura 2000 gebied	datum verlaging grenswaarde naar 0,05 mol/ha/jaar	vrije ontwikkelingsruimte op enkele hexagonen volledig benut tot 1 juli 2018 ⁴
Biesbosch	1-9-2017	-
Brabantse Wal	17-3-2017	1-9-2017
Deurnsche Peel & Mariapeel	29-9-2016	(beleidsregel)
Groote Peel	17-3-2017	(beleidsregel)
Kampina & Oisterwijkse Vennen	8-9-2016	(beleidsregel)
Kempenland-West	17-3-2017	-
Krammer-Volkerak	17-3-2017	-
Langstraat	-	-
Leenderbos; Groote Heide & De Plateaux	1-9-2017	1-9-2017
Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	25-12-2016	-
Oeffelter Meent	-	-
Regte Heide & Riels Laag	28-9-2017	-
Strabrechtse Heide & Beuven	-	(beleidsregel)
Ulvenhoutse Bos	25-5-2016	-
Vlijmens Ven; Moerputten & Bossche Broek	17-3-2017	-
Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	17-3-2017	1-9-2017

Tabel 5: Datum verlaging grenswaarde voor segment meldingsruimte voor Natura2000 gebieden in Noord-Brabant en gebieden waar de vrije ontwikkelingsruimte op enkele hexagonen volledig benut is tot 1 juli 2018 (bron: BIJ12).

Voor 13 van de 16 gebieden in Noord-Brabant is de meldingsruimte verlaagd tot 0,05 mol/ha/jr. Deels is de aanleiding hiervoor de herberekening van de benutte depositieruimte met medeneming van de (toegevoegde) hexagonen voor de leefgebieden. De vrije ontwikkelingsruimte is voor drie gebieden ook volledig benut (op enkele hexagonen) sinds de toevoeging van leefgebieden per september 2017.

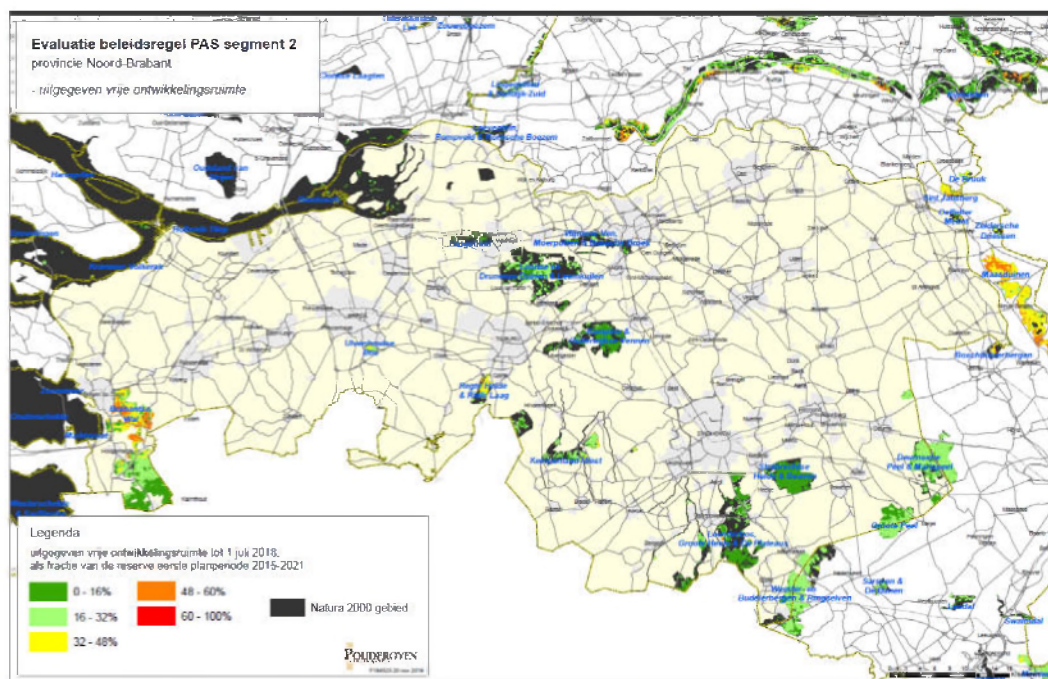
Als de grens van de gereserveerde ruimte voor het segment meldingsruimte in zicht komt, wordt de grenswaarde op 0,05 mol/ha/jaar gezet (i.p.v. 1 mol/ha/jaar). Dit betekent dat er bij een depositie tussen de 0,05 en 1 mol/ha/jaar niet langer met een melding kan worden volstaan maar dat een vergunningplicht ontstaat. Deze bedrijven moeten dan een beroep doen op vrije ontwikkelingsruimte. Wanneer deze ook op is, of op 0,05 mol/ha/jaar is vastgesteld, zoals voor de 4 extra beschermde gebieden, is enkel een bijdrage die niet meer is dan 0,05 mol/ha/jaar mogelijk. Dat was de situatie in een groot deel van Brabant in het derde PAS jaar. Voor 13 van de 16 gebieden was de grenswaarde voor meldingsruimte verlaagd, voor 3 gebieden was de vrije ontwikkelingsruimte (op delen) volledig benut en op 4 gebieden wordt conform de beleidsregel niet meer dan 0,05 mol/ha/jaar vergeven.

⁴ Voor 4 Natura2000-gebieden wordt conform de beleidsregel niet meer dan 0,05 mol/ha/jaar vrije ontwikkelingsruimte vergeven. Deze zijn in de tabel aangeduid met "beleidsregel".

Daarnaast liggen er ook gebieden buiten, maar in de buurt van, Brabant waar de grenswaarde verlaagd is naar 0,05 mol/ha/jaar.⁵ Dit geldt bijvoorbeeld voor Maasduinen in Limburg en delen van de Veluwe en Rijntakken. Gezien de ruimtelijke spreiding van die gebieden betekent dat dat er voor grote delen van de provincie in het derde PAS-jaar, **geen ruimte meer was is voor substantiële verhogingen van emissies**.

Niet bekend is hoeveel aanvragen er niet zijn ingediend omdat de aanvrager al vooraf heeft kunnen nagaan dat er onvoldoende ruimte beschikbaar was.

In onderstaand figuur is de uitgegeven vrije ontwikkelingsruimte weergegeven als fractie van de totaal gereserveerde vrije ontwikkelingsruimte voor de eerste PAS planperiode van 6 jaar (2015-2021). De gepresenteerde gegevens zijn gebaseerd op de 1 ha hexagonen uit AERIUS. Opgemerkt dient te worden dat bij de bepaling van de percentages er een middeling plaatsvindt over alle hexagonen per PAS-gebied, waardoor de gegevens op de kaarten verschillen van het door de provincie gehanteerde gemiddelde per PAS-gebied.

Figuur 8: Uitgegeven vrije ontwikkelingsruimte per 1 juli 2018 als fractie van de gereserveerde vrije ontwikkelingsruimte voor de periode 2015-2021, per hectare hexagoon (bron: AERIUS Register).⁶

⁵ Als een grenswaarde verlaagd wordt geldt dat voor het gehele gebied en niet voor delen van gebieden. Of er voldoende vrije ontwikkelingsruimte (segment 2) beschikbaar is, wordt bepaald op hexagoon niveau.

⁶ In afwachting van het definitieve oordeel van de Raad van State over vergunningen waarbij de PAS is toegepast, hebben de PAS-partners aangegeven terughoudend te zijn met het uitgeven van ontwikkelingsruimte. De resterende 40% vrije ontwikkelingsruimte voor de periode vanaf juli 2018 is vooralsnog niet beschikbaar gesteld.

5.3. Uitgifte meldingsruimte.

In Figuur 9 is de locatie van 21 projecten waarvoor een melding is gedaan in het derde jaar van de PAS weergegeven. Opmerkelijk is het verschil met het eerste jaar van de PAS, waarin er 730 meldingen werden gedaan en het tweede jaar van de PAS, waarin er 108 meldingen werden gedaan. Deze sterke daling zal waarschijnlijk voor het grootste deel het gevolg zijn van het verlagen van de grenswaarde voor inmiddels het merendeel van de Natura2000-gebieden.

Op basis van de locatie van de melding is door Pouderoyen Compagnons het type project of handeling bepaald. Van de 21 meldingen in het derde PAS-jaar, betrof het 12 meldingen van veehouderijen en 9 meldingen van andere bedrijven (geen veehouderijen). Binnen de groep van veehouderijen zijn in het derde PAS-jaar de meeste meldingen gedaan door melkrundveebedrijven (4) en varkensbedrijven (4).

Figuur 9: Locaties projecten meldingen PAS tussen 1 juli 2017 en 1 juli 2018.

In onderstaande tabel is de uitgegeven ontwikkelingsruimte op 30 juni 2018 weergegeven als fractie van de voor het eerste tijdvak van de PAS-periode (juli 2015 – juli 2018) gereserveerde ruimte voor segment 2 (vrije ontwikkelingsruimte) en segment 3 (meldingsruimte). Voor het eerste tijdvak van 3 jaar is 60% van de totale ontwikkelingsruimte (segment 2) voor de eerste PAS-periode van 6 jaar gereserveerd. In de tabel is de minimale en de maximale waarde op hexagoon niveau is weergegeven.

Natura 2000 gebied	Onder grenswaarden		vrije ontwikkelingsruimte	
	min %	max %	min %	max %
Biesbosch	35%	100%	3%	75%
Brabantse Wal	36%	100%	1%	100%
Deurnsche Peel & Mariapeel	52%	100%	12%	54%
Groote Peel	39%	100%	13%	44%
Kampina & Oisterwijkse Vennen	58%	100%	2%	31%
Kempenland-West	23%	100%	6%	68%
Krammer-Volkerak	30%	100%	4%	77%
Langstraat	42%	78%	10%	51%
Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	8%	100%	2%	100%
Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	29%	97%	5%	54%
Oeffelter Meent	57%	88%	14%	95%
Regte Heide & Riels Laag	52%	93%	15%	94%
Strabrechtse Heide & Beuven	13%	71%	3%	29%
Ulvenhoutse Bos	80%	93%	24%	73%
Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	28%	100%	4%	76%
Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	3%	100%	5%	100%
gemiddeld	37%	95%	8%	70%

Tabel 6: Uitgegeven minimaal en maximaal percentage van de gereserveerde ontwikkelruimte voor het eerste tijdvak (2015-2018) op AERIUS hexagoonniveau, voor het segment onder grenswaarden en de vrije ontwikkelingsruimte, peildatum 30 juni 2018 (bron AERIUS Register).

In de tabel is te zien dat voor de meeste Brabantse Natura2000 gebieden de meldingsruimte op is of dreigt te raken. Dat was aan het begin van het derde PAS-jaar vaak al het geval. Dat betekent dat de grenswaarde voor die gebieden is bijgesteld tot 0,05 mol/ha/jaar. Bijstelling van de grenswaarde heeft tot gevolg dat meer bedrijven een beroep moeten doen op de beschikbare vrije ontwikkelingsruimte.

Zoals te zien in de tabel is er voor de meeste gebieden nog enige vrije ontwikkelingsruimte beschikbaar aan het einde van het derde PAS-jaar. Bij drie gebieden is de 100% bereikt (van de gereserveerde ruimte voor de eerste 3 jaar, te weten 60% van de ruimte voor de periode 2015-2021), reden **waarom deze "op slot" gezet zijn, alle drie al in september 2018**. Bij enkele gebieden komt de 100% in zicht. In beginsel zou er per 1 juli 2018 weer ontwikkelingsruimte beschikbaar gesteld worden (de resterende 40% voor de periode 2015-2021), maar gezien de herberekeningen en herzieningen van het PAS in 2017 en de juridische procedures die er lopen over de PAS, is het beschikbaar stellen van die resterende 40% uitgesteld en is het niet duidelijk of en wanneer dit gaat gebeuren.

BIJLAGE MET KAARTEN

- Bijlage 1 Aanvragen vrije ontwikkelingsruimte, beleidsregel wel of niet van toepassing
- Bijlage 2 Aanvragen vrije ontwikkelingsruimte, beleidsregel, naar type en omvang
- Bijlage 3 Locaties projecten waarvoor een PAS-melding is gedaan in het verslagjaar
- Bijlage 4 Uitgiftepercentage vrije ontwikkelingsruimte per 1 juli 2018
- Bijlage 5 Toetsing gebieden in het PAS per 1 september 2017

Bijlage 1 Aanvragen vrije ontwikkelingsruimte, beleidsregel wel of niet van toepassing

Evaluatie beleidsregel PAS segment 2 provincie Noord-Brabant

- locaties AERIUS Register

Legenda

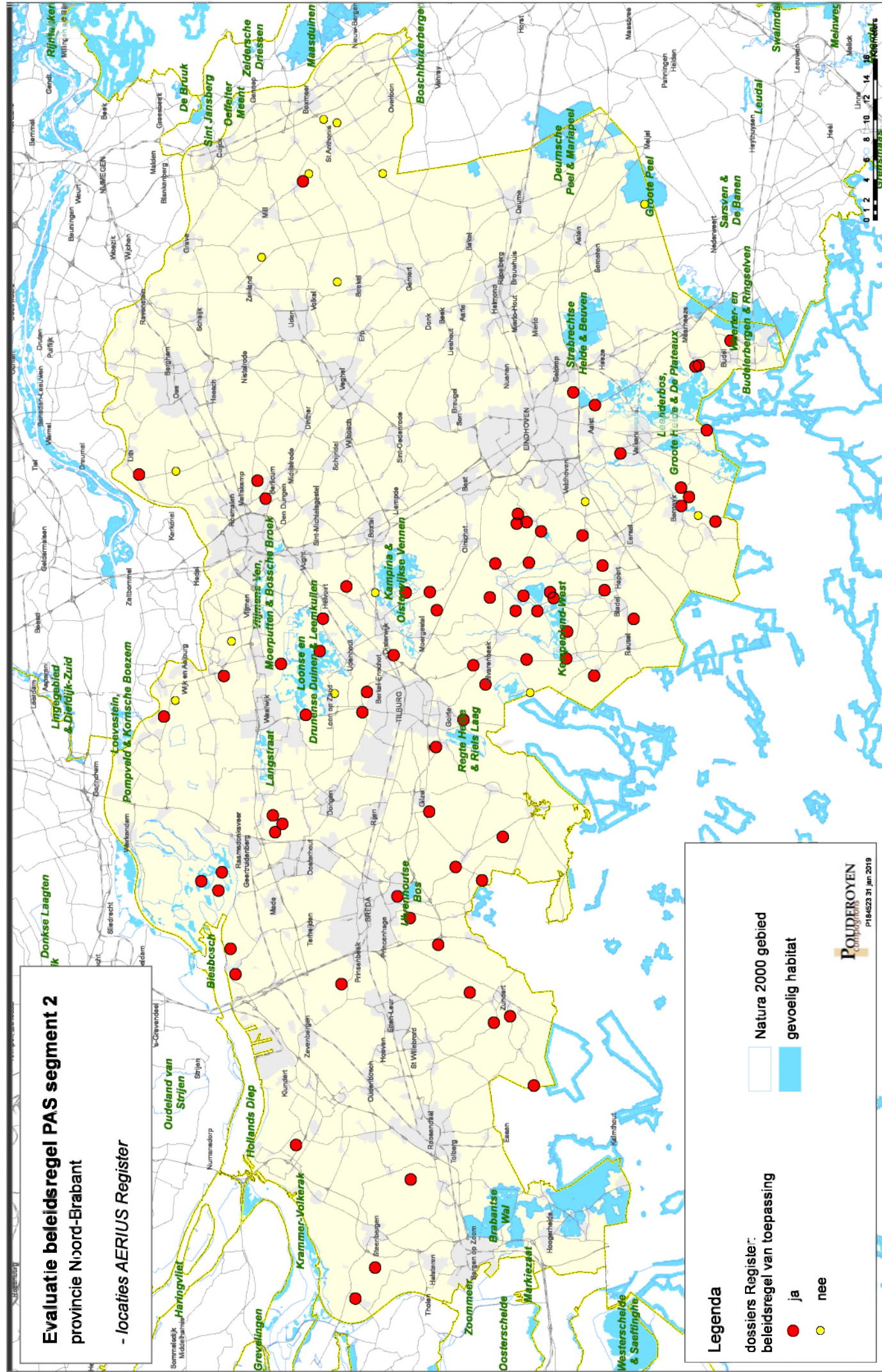
dossiers Register:
beleidsregel van toepassing

- ja
- nee

Natura 2000 gebied
gevoelig habitat

POUDEROYEN

P184523 31 jan 2019

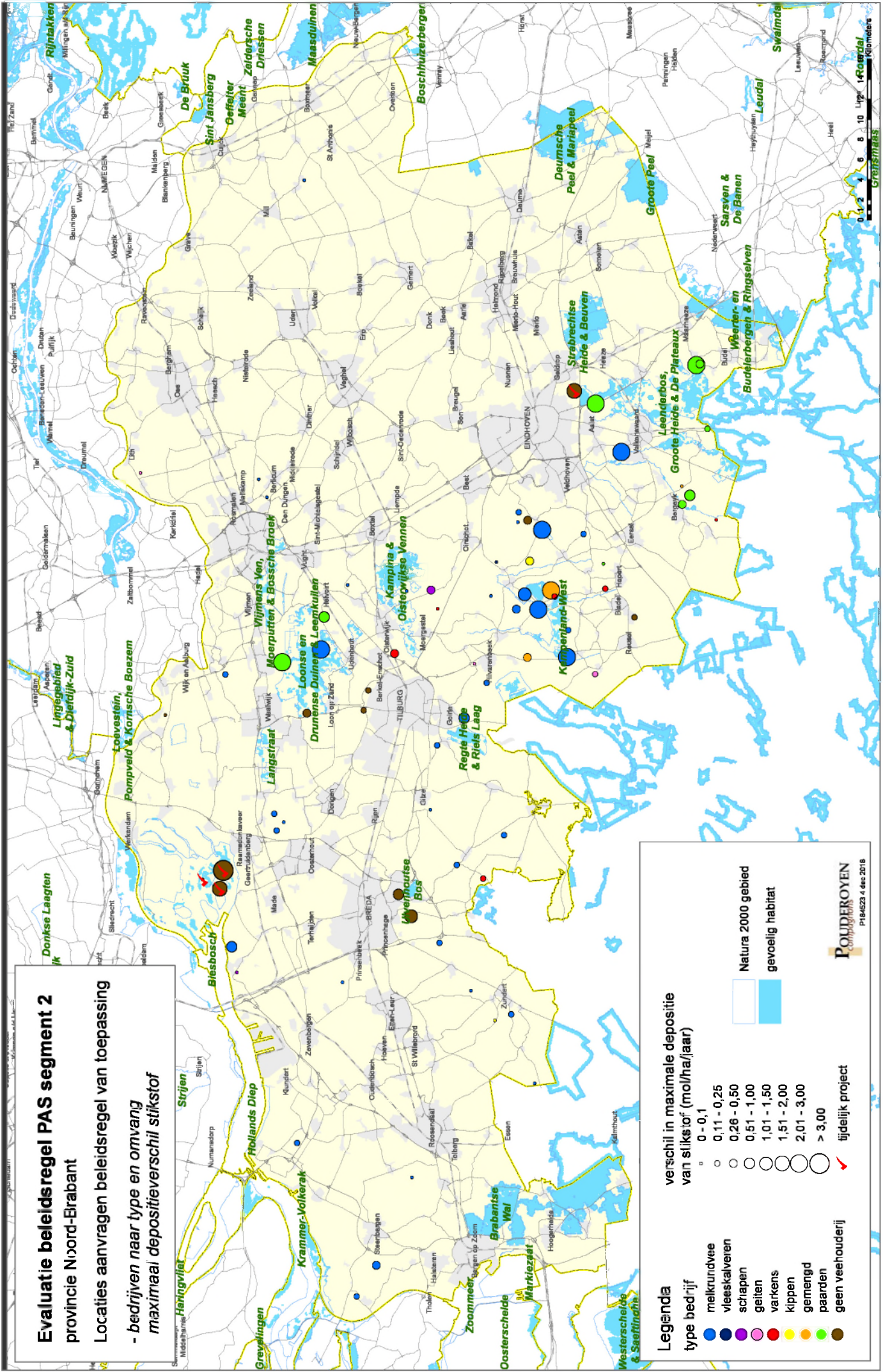
Bijlage 2 Aanvragen vrije ontwikkelingsruimte, beleidsregel, naar type en omvang

Evaluatie beleidsregel PAS segment 2

provincie Noord-Brabant

Locaties aanvragen beleidsregel van toepassing

- bedrijven naar type en omvang
maximaal depositieverschil stikstof

Bijlage 3 Locaties projecten waarvoor een PAS-melding is gedaan in het verslagjaar

Evaluatie beleidsregel PAS segment 2

provincie Noord-Brabant

- overzicht meldingen PAS

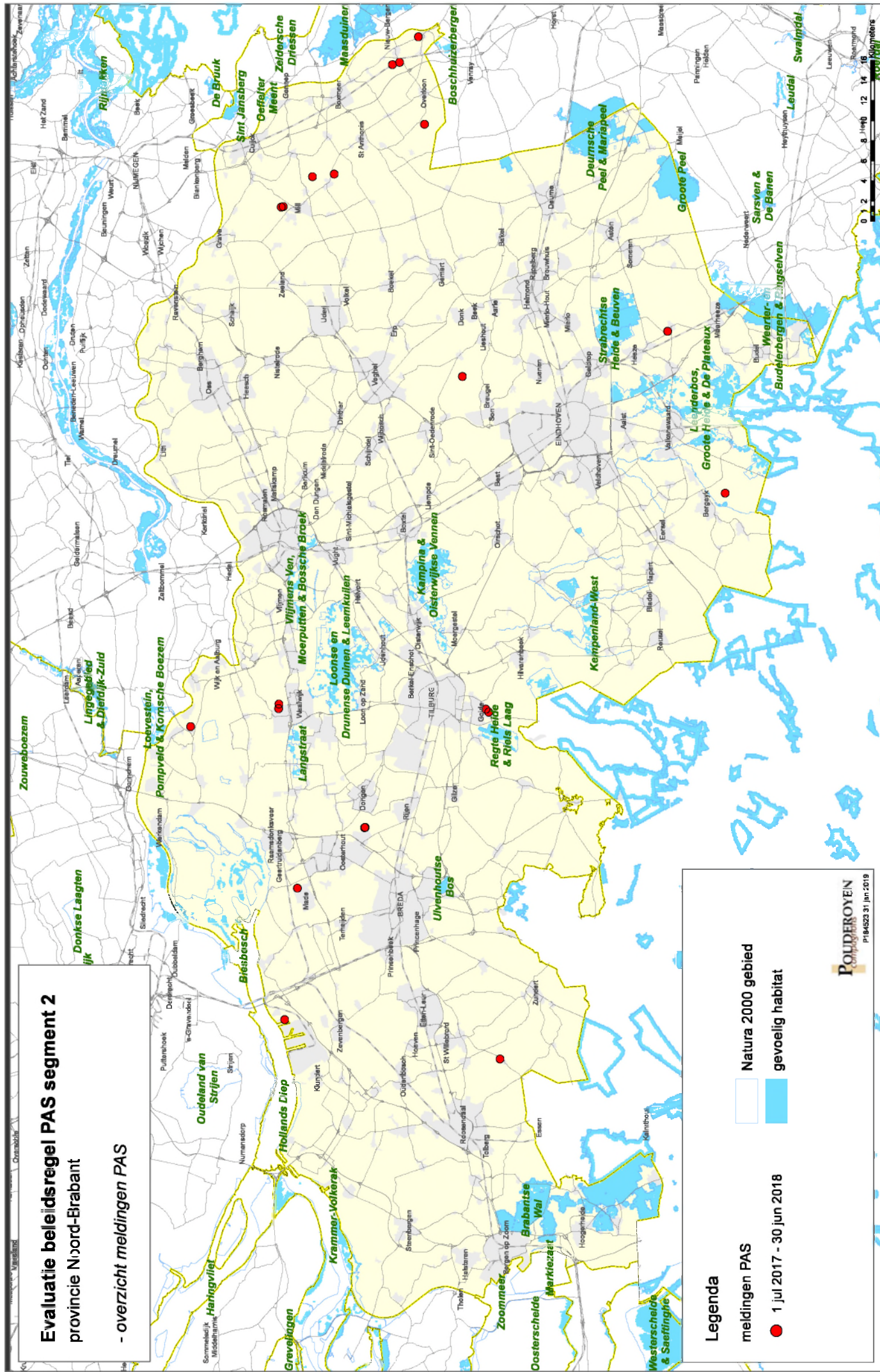
Legenda

- Natura 2000 gebied
- gevoelig habitat
- 1 jul 2017 - 30 jun 2018

meldingen PAS

POUDEROYEN

PR194023 31 jan 2019

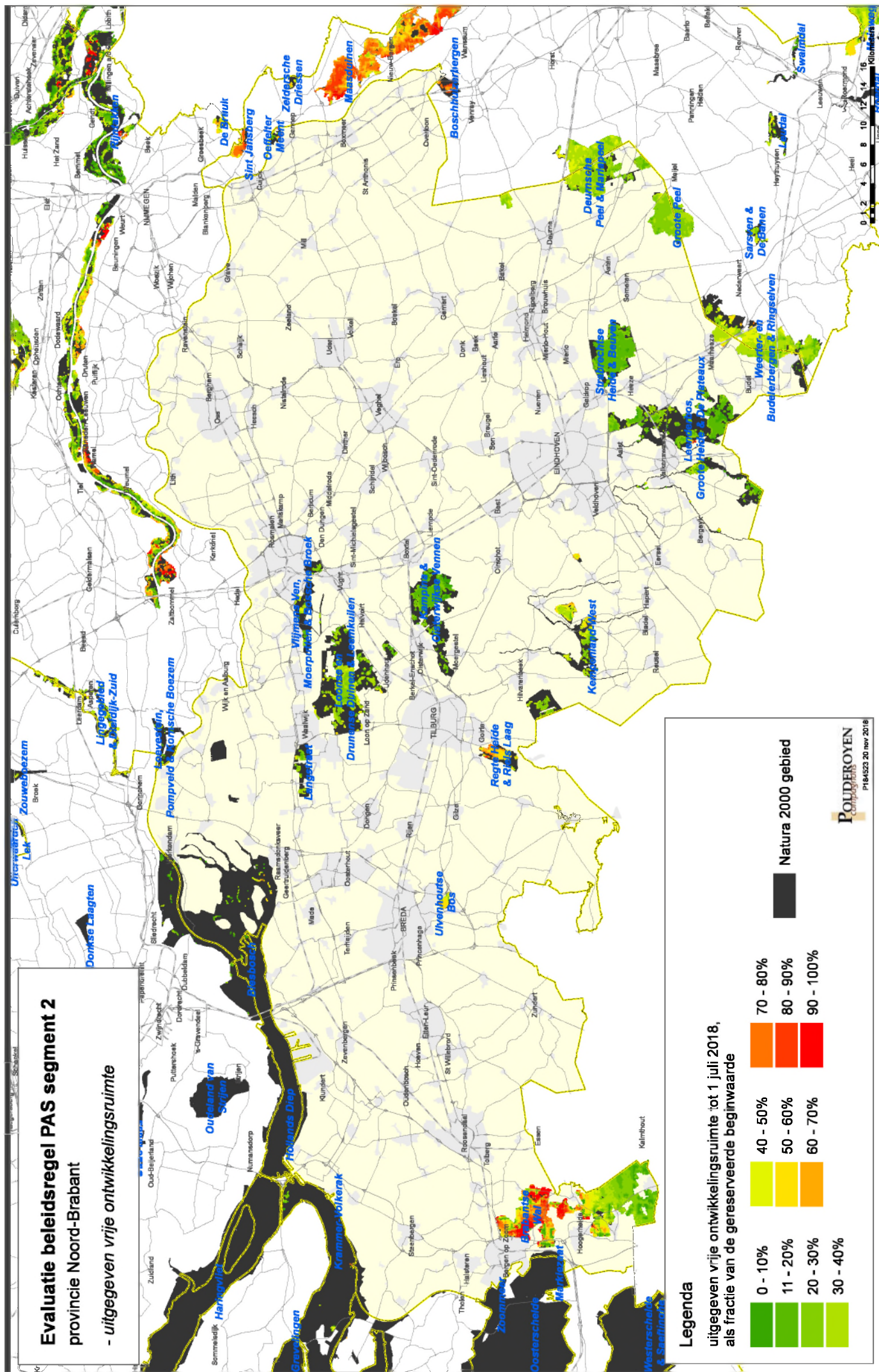

Bijlage 4 Uitgiftepercentage vrije ontwikkelingsruimte per 1 juli 2018

Evaluatie beleidsregel PAS segment 2

provincie Noord-Brabant

- uitgegeven vrije ontwikkelingsruimte

Bijlage 5 Toetsing gebieden in het PAS per 1 september 2017

Evaluatie beleidsregel PAS segment 2
 provincie Noord-Brabant
 - aanpassing relevante habitats september 2017

Legenda
 relevante habitats Natura 2000 gebieden
 relevant habitat
 relevant habitat toegevoegd september 2017
 Natura 2000 gebied

POLDEROVEN
 P194023 4 dec 2018

relevante habitats Natura 2000 gebieden

relevant habitat toegevoegd september 2017

POUDEROYEN
compagnons